

РЕЗЮМЕ

на научните публикации, включени в конкурсната процедура на
Елисавета Георгиева Калинова-Панова, доктор по право,
участник в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”
в професионално направление 3.6. Право
(Международно право и международни отношения (Морско право),
обявен в ДВ, бр. 20 от 9 март 2012 г. за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”

1. Монография

„Капитанът на пристанището в съвременното българско морско право”

Капитанът на пристанището е представител на администрацията на крайбрежната държава, чиято фигура е позната в морските държави по цял свят. Неговата длъжност и функции са различни в отделните държави, както и в техните пристанища в зависимост от предназначението им. Най-общо може да се отбележи, че капитанът на пристанището осъществява надзор за спазването на международните правила и местните закони и обичаи, свързани с безопасността на корабоплаването, опазването на човешкия живот, защитата на морската среда от замърсяване и реда в района на пристанището. В националните законодателства на крайбрежните държави, в съответствие с действащите международни актове, са предвидени ред правомощия на капитана на пристанището по отношение на разрешаването или отказа за влизане и излизане от пристанището, задържането на кораби, превоза на опасни товари, местата за убежище на бедстващи кораби, организирането на операции по търсене и спасяване и други.

Представеното изследване се съсредоточава върху самостоятелното правно-теоретично разглеждане на специфичната фигура на капитана на пристанището през призмата на международноправната регламентация и националната ни уредба. Характерен момент в българското морско законодателство е съвместяването на длъжността директор на регионална дирекция „Морска администрация” с качеството капитан на пристанището. Изложението представлява опит да се обхванат задълженията на България като крайбрежна държава, произтичащи от международни многостранни договори, по които е страна, свързани с областите на компетентност на капитана на пристанището.

Глава първа от изложението е посветена на развитието на вътрешноправната уредба. Направена е връзка между историческите бележки относно фигурата на капитана на пристанището и устройството на пристанищните власти след възстановяването на българската държавност. Отделено е внимание на уредбата, съдържаща се в Закона за морската търговия от 1908 г. и Закона за търговското корабоплаване от 1931 г. Посочено е и присъединяването на България към няколко многостранни конвенции през 20-те години на XX век като акт на приобщаване към международната морска общност. Проследени са промените в нормативната уредба след 1944 г. Разгледан е по-подробно Указа за администрацията на пристанищата и крайбрежията от 1952 г., чрез който административните и стопански функции на бившите пристанищни управления са разпределени съответно между капитана на порта и началника на пристанището. Административните функции в пристанищата тогава се изпълняват от инспекциите на корабоплавателния и портовия надзор, оглавявани от капитан на порта. Специално внимание е отделено на новата организация в Портовия надзор, настъпила с издаването на

Правилника за работата на Държавната инспекция по корабоплаване от 1969 г., съгласно чиито разпоредби началникът на районната държавна инспекция по корабоплаване е и капитан на пристанището, упражняващ административен контрол за сигурността в корабоплаването в съответния район. Отбелязано е приемането през 1970 г. на Кодекса на търговското мореплаване като нов етап в развитието на регламентацията относно морския транспорт. Посочено е и настоящото развитие на уредбата след демократичните промени от 1989 г. Акцент е поставен върху приемането през 2000 г. на Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗМПВВПРБ) и реформата в морската администрация.

Глава втора разглежда фигурата на капитана на пристанището като представител на администрацията на крайбрежната държава. Направен е обзор на двете групи източници на правна регламентация: вътрешнодържавни и международноправни. По-подробно са посочени многостранните конвенции, свързани с областите на компетентност на капитана на пристанището - сигурност и безопасност на корабоплаването, защита и опазване на морската среда от замърсяване и спасяване на човешки живот в морето. Отделено е внимание на законодателните актове на Европейския съюз и морскоправния обичай като специфичен източник. Разгледани са административната, наказателната и гражданската юрисдикция на крайбрежната държава като израз на суверенитета върху вътрешните морски води и териториалното море, доколкото изложението се занимава с фигурата на капитана на пристанището, който разполага с властнически компетенции, възложени му от държавата в изпълнение на неговата служба. Акцент е поставен върху правото на преследване и задържане от страна на властите на крайбрежната държава. Обърнато е специално внимание на концепцията за юрисдикцията на държавата на пристанището, възприета в Конвенцията на ООН по морско право от 1982 г. Последователно са разгледани режимът на българските морски пристанища и статутът на капитана на пристанището по националното ни законодателство. Подробно са анализирани характерните елементи на легалната дефиниция за капитан на пристанището.

Глава трета изследва функциите на капитана на морско пристанище. Обхванати са задълженията и отговорностите на крайбрежната държава в областите на компетентност на капитана на пристанището. Предвид съчетаването на функциите на капитан на пристанище с тези на директор на регионална ДМА е представена функционалната компетентност на дирекциите „Морска администрация” във Варна и Бургас. По аналитичен път се обосновава виждането, че все пак съществува известно разграничаване на функциите на двете фигури. Направен е опит за извеждане на основните правомощия на капитана на пристанището, като изследването се съсредоточава върху неговите компетенции, изрично уредени в ЗМПВВПРБ и Кодекса на търговското корабоплаване, както и в подзаконовите нормативни актове към тях. В сравнителен план са представени разпоредбите относно капитана на речно пристанище, съдържащи се в Правилата за речния надзор по река Дунав. Дадени са и примери за добри законодателни практики относно предметната материя в нормотворчеството на водещи морски държави като Руската федерация, Испания и Сингапур.

В *заключението* се обобщават изводите относно ролята на капитана на пристанището и се дава обща оценка на състоянието на българската вътрешноправна уредба, като се правят някои предложения *de lege ferenda* за нейното усъвършенстване.

Калинова, Е. Капитанът на пристанището в съвременното българско морско право. Варна, ВСУ „Черноризец Храбър”, 2012, 259 с. ISBN 978-954-715-565-7

2. Сборник с международни актове

„Международноправен режим на Черно море”

Черно море през цялата позната ни история на цивилизацията е кръстопътна връзка между Европа, Азия и Африка. От най-дълбока древност чрез пристанищните селища по черноморското крайбрежие са се осъществявали търговски и социални контакти между местното население и културите на Източното Средиземноморие, Мала Азия, Египет и Месопотамия, които са имали важно значение за развитието на обществата в региона.

Черно море е затворено море по смисъла на Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право от 1982 г. (КООНМП) като свързаният с него регион е щедра на природни ресурси географска област с богата в социално, културно и религиозно отношение среда.

Предизвикателствата пред Черноморския регион са нерешените проблеми в ключови сектори като енергетиката, транспорта, околната среда, миграцията и борбата с трансграничната престъпност и тероризма. Задачите, които си поставят страните от черноморския регион, са свързани с постигане на стабилност, устойчиво развитие и просперитет, насърчаване на демокрацията и проявите на гражданското общество.

В подкрепа на изложените аспекти на международните отношения в черноморския регион е съставен и предлаганият сборник с актове, свързани с международноправния режим на Черно море. Глава първа съдържа извлечение от КООНМП и Конвенцията за режима на Проливите като основни многостранни актове, установяващи правния режим на Черно море. Глава втора е посветена на регионалното сътрудничество, като разделите ѝ обхващат документи с участието на черноморските държави в областта на икономическото сътрудничество и предизвикателствата пред региона като защита и опазване на морската среда, оказване на помощ и спасяване при инциденти и бедствия, борба срещу организираната престъпност и тероризма. Глава трета съдържа двустранни актове, свързани с корабоплаването и морските пространства на крайбрежните държави. Изданието обхваща ограничен кръг документи. При техния подбор определящо бе участието на България.

Сборникът е предназначен за студенти, специализанти и докторанти, както и за практикуващи юристи и широк кръг читатели с интереси в областта на морското право.

Международноправен режим на Черно море. Сборник с международни актове. Съставител и предговор - **Е. Калинова**. Варна, Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър”, 2012, 316 с. ISBN 978-954-715-566-4

3. Статии и доклади

3.1. “Международни организации, свързани с безопасността на корабоплаването”

Съвременните темпове на развитие на международните отношения, в това число и тези, свързани с корабоплаването в световния океан, изискват едни по-интензивни процеси на кодификация в международното право за регламентиране на отношенията между държавите по повод общите предизвикателства на бързо променящата се среда. По-голямата част от многостранните актове, свързани с безопасността на корабоплаването, са разработени и приети, в рамките на универсални и специализирани междуправителствени организации. От друга страна международните неправителствени организации, поради широката си представителност, свързаност с практиката и административна гъвкавост, набират все по-голямо влияние. Статията очертава по-важните международни организации, работещи по разработването на международноправни актове в областта на безопасността на корабоплаването. Сред тях: ООН, Международната морска организация, Международната организация на труда, Европейския съюз, Международния морски комитет, Асоциацията по международно право и някои други.

Калинова, Е. Международни организации, свързани с безопасността на корабоплаването. - Годишник на ВСУ “Черноризец Храбър“, Том XVII – 2011. (под печат) ISSN 1310-800 X

3.2. „Стратегия на Европейския съюз за Черноморския регион”

В статията са разгледани инициативите на Европейския съюз (ЕС), свързани с Черноморския регион: "Черноморско взаимодействие" (Black Sea Synergy) от 2007 г. и приетата в началото на 2011 г. от Европейския парламент Резолюция относно Стратегия на Европейския съюз за Черно море. Прави се паралел със Стратегиите на ЕС за Прибалтийския регион и за региона на река Дунав, като се подчертава географската, геополитическа, икономическа и социална връзка между трите региона. По-подробно са разгледани главните моменти, предлагани в Стратегията на ЕС за Черноморския регион. Основната цел, която ще се преследва чрез Стратегията, е установяването на зона на мир, демокрация, благоденствие и стабилност, основаваща се на зачитането на правата на човека и основните свободи и предоставянето на енергийна сигурност на ЕС. С оглед постигането на тази цел, са очертани следните приоритетни области на действие: сигурност и добро управление; енергетика, транспорт и околната среда; икономическо, социално и човешко развитие. В изложението е акцентирано върху предизвикателствата през Черноморския регион в приоритетните области. Посочени са и аспекти на развитието на междудържавните отношения в тази посока.

Калинова, Е. Стратегия на Европейския съюз за Черноморския регион. - Стратегии и политики на сътрудничество в Черноморския регион. Международна конференция – Варна, 21-23 ноември 2011 г. ВСУ „Черноризец Храбър“, 2012. (под печат)

3.3. „Морската арбитражна комисия при Търговско-промишлената палата на Руската федерация”

Представя се Морската арбитражна комисия при Търговско-промишлената палата на Руската федерация (МАК) по повод юбилейната 80-та годишнина от нейното създаване, чествана в Русия през 2010 г. МАК е една от най-старите и уважавани арбитражни институции в света. Тя е един от най-големите специализирани постоянно действащи арбитражни органи, който се ползва с безспорен авторитет в родината си и отвъд нейните граници. Наред с Международния арбитражен съд в Лондон и Арбитражния съд към Международната търговска палата в Париж, Морската арбитражна комисия при Търговско-промишлената палата на Руската федерация е една от най-известните и авторитетни арбитражни институции в света, осигуряващи справедливо и ефективно разрешаване на морскоправни спорове.

Калинова, Е. Морската арбитражна комисия при Търговско-промишлената палата на Руската федерация. – Сб. Морско право и арбитраж, Научен алманах на ВСУ «Черноризец Храбър», Серия „Юридически науки и обществена сигурност”, кн. 15, 2012. (под печат) ISSN 1311-9222

3.4. „Черно море в съвременния глобализиращ се свят”

Местоположението на Черно море на географската карта на света обуславя мястото и значението на Черноморския регион в глобализиращ се свят. В изложението се разглежда ролята на Черно море като свързващ път между различните региони. Разгледани са исторически аспекти на корабоплавателната връзка, която се осъществява чрез Черно море със Световния океан, както и някои съвременни проблеми, свързани с трафика през Босфора и Дарданелите. Обърнато е и внимание на връзката на Черно море с европейската система на вътрешните водни пътища - връзката Рейн – Майн – Дунав. Засегнати са и въпроси относно постоянните предизвикателства пред сигурността в Черно море - трансграничната престъпност, трафика на наркотични вещества, контрабандата на оръжие, трафика на хора, незаконната миграция, влошените морска сигурност и безопасност, охраната на границите и контрола върху движението на хора и стоки.

Калинова, Е. Черно море в съвременния глобализиращ се свят. - Правото в глобалния свят. Научна конференция, 24-26 юни 2011 г. – Лятна научна сесия на Юридическия факултет, 2011. Варна, ВСУ „Черноризец Храбър”, 2012, с. 128-135. ISBN 978-954-715-567-1

3.5. „Ролята на регионалното сътрудничество за сигурността в района на Черно море”

Статията обхваща три аспекта на междудържавното сътрудничество за Черноморския регион: 1. Евро-атлантически аспект - разгледани са три основни направления, в които са структурирани отношенията на Европейския съюз с държавите от Черноморския регион: интеграция чрез присъединяване; политика на съседство; стратегическо партньорство. Така също и сътрудничеството с: НАТО, Програмата за развитие на Организацията на обединените нации за Европа и ОНД, Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа и Съвета на Европа. 2. Регионални инициативи - Инициативата за сътрудничество в Югоизточна Европа, Пакта за стабилност в Югоизточна Европа и други. 3. Черноморски инициативи - Организацията за черноморско икономическо сътрудничество, Комисия за опазване на Черно море от замърсяване, инициативата „Черноморско взаимодействие”, различни програми за транснационално сътрудничество в областта на транспортните коридори, енергийната и екологичната сигурност, борбата с престъпността, сътрудничеството между организациите на гражданското общество и други.

Калинова, Е. Ролята на регионалното сътрудничество за сигурността в района на Черно море - Морско право и безопасност, Научен алманах на ВСУ „Черноризец Храбър”, Серия „Юридически науки и обществена сигурност”, кн. 14, 2010, с.74-84. ISSN 1311-9222

3.6. „Международни договори, свързани с безопасността на корабоплаването”

С интензивното разрастване на морската индустрия, нарастването на броя на корабите и тяхното техническо усъвършенстване закономерно се повиши броят на инцидентите в корабоплаването като се разшири и обемът на претърпените загуби и щети, което от своя страна доведе до необходимостта от осъвременяване и допълване на международните правила, задължаващи държавите да осигурят безопасността на корабите, плаващи под тяхно знаме. Изложението представя обзор на основните действащи международни многостранни актове, по които страна е България и допълненията към тях, свързани с безопасността на корабоплаването.

Калинова, Е. Международни договори, свързани с безопасността на корабоплаването. - Годишник на ВСУ “Черноризец Храбър”, Том XIV – 2008, с. 179-190. ISSN 1310-800 X